

KARSZT-ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

1972

5.

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT KÖRLEVELE

Szabó László
1951 - 1972

A nyári táborokat követő első turán történt a megdöbbentő szerencsétlenség. Az Oszoly szikláinak megközelítése közben megcsuszott és lezuhant. Többé már nem tért magához. Előzőleg még résztvett a Nagyoldali-zsomboly bontásában, a kolozsvári csoport által a Fehér-Kövek alatt szervezett táborban.

Leslie több, mint öt éve, gimnazista diákként kapcsolódott be a VITUKI Csoport munkájába. Rövid időn belül átvette a csoport gazdasági ügyintézését, s ezen keresztül bekapcsolódott a Társulat adminisztratív tevékenységébe is. Minden szerdán megjelent a Társulatban, az oly jellegzetes és ismert kézmozdulatával megigazitotta haját és megkérdezte: "na mit segítsék?"

Bármilyen feladatot kapott, soha nem háritotta el, mindig készen állt a segítségre.

Két éve a Budapesti Műszaki Egyetem gépészmérnöki karának hallgatója lett, de a tanulás mellett is jutott arra ideje, hogy aktívan résztvegyen a csoport vezetésében és a Társulat munkájában.

S bár hihetetlenül hangzik, mégis tudjuk; soha többé nem lép be az ajtón mosolyogva, jókedvtűen, hiába várjuk; de arcát, emberségét s egész lényét soha nem felejtjük el.

VITUKI barlangkutatói

Weber Antal 1901 - 1972

Társulatunk Várbarlang Bizottságának hosszú időn át egyik legaktívabb tagja, a legidősebb várbarlangi idegenvezetők egyike, Weber Antal ny. gépészmérnök 1972. szeptember 9-én, 71 éves korában elhunyt.

Társulatunk tagjai sorába a Várbarlang iránti szerelme vezette. Soha nem tudott betelni a titkokzatos labirintusrendszer természeti szépségeivel és történelmi hangulatával. Éveken át járta a barlangot és a Várbarlang Bizottságban szívesen vállalt minden munkát: szerelőkkel tárgyalt, takarított, ügyelt, vagy idegeneket vezetett, mindig ott állt helyt, ahol éppen szükség volt rá. Legszívesebben vezetett, és akkor lelkesen magyarázta az érdeklődőknek a barlang szépségét, természeti és történelmi látnivalóit. Hogy ezt nagyobb hozzáértéssel tehesse, elvégezte az MKBT és a TIT által közösen szervezett várbarlangi idegenvezető tanfolyamot is. Utóbb mesélte, hogy a vizsgán, amely életének utolsó vizsgája volt, jobban izgult, mint egykor az egyetemen, kollektívumai előtt. Félt, hogyha nem sikerülne a vizsgája, akkor talán életének alkonyán talált nagy örömétől fosztaná meg.

A vizsga sikerült, és Ő éveken át járta még a Várbarlangot. De az évek múlásával egyre erőtlenebb lett, utóbb már csak feleségét kísérte rendszeresen a Várbarlangba. Aztán már nem is kísérte többé, kórházba került és ....

Már hiába várjuk, hogy "Szisi bácsi" derús nyugalmaival újból közénk jöjjön segíteni; Ő már elment és nem jön soha többé ....

D. Gy.

Szabó Lászlóné

Tarnay Ilona

1936 - 1972

A Fővárosi Tanács SK. (VTSK), a mai B S E barlangkutató csoport munkájába az ezerkilencszázhatvanas évek elején kapcsolódott be Tarnay Ili és rövidesen a csoport leglelkesebb, legaktívabb tagjai közé számított. Több, mint tiz esztendőn át résztvett a csoport minden munkájában, de különösen a Báthory-barlangi feltárásokon dolgozott sokat.

Utóbb házassága révén még szorosabban kötődött a csoporthoz és a barlangkutatáshoz.

Szép és eredményes kutatómunkák közben, egy gyönyörű nyári tanulmányut után, 1972. szeptember 13-án hirtelen ragadta el családja és kutatótársai köréből a halál a lelkes barlangkutatót és fiatal édesanyát.

Emlékét nemcsak kisgyermekai, nemcsak családja, de csoporttársai, a magyar barlangkutatók népes családja is megőrzi.

D. Gy.

Május 23-24-én a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat Borsodi Területi Osztálya a Magyar Hidrológiai Társaság Borsodi Csoportjával közösen megrendezték az Ifju Hidrológusok találkozóját. A rendezvény első napján magas színvonalu szakmai előadások hangzottak el, másnap tanulmányi kiránduláson vettek részt az ország különböző részéből összejött fiatal szakemberek.

F. Tóth Géza

A Társulat Hidrológiai Szakbizottsága június 6-án ült össze a második félévi program megbeszélése végett.

A Társulat Elnöksége június 8-án a Barlangnap megbeszélése ügyében, majd június 17-én Miskolcon tartott ülést, ahol a Területi Osztály titkára beszámolt az elnökségnek a Barlangnap szervezéséről, és döntés született, hogy az osztály a jövőben a Borsodi Területi Osztály nevet viselje.

A Barlangterápiai Szimpózium Szervező Bizottsága június 27-én a szimpózium előkészítésének ügyében ülésezett.

BARLANGNAP

1972

A hagyományos Barlangnapot - Társulatunk 1972. évi vándorgyűlésé - június 17-18-án a Borsodi Területi Osztályunk rendezte meg.

Délelőtt a megjelent elnökségi és választmányi tagok a helyi vezetőkkel együtt ülést tartottak, ahol úgy döntöttek, hogy a Területi Osztály a jövőben - a többi MTESZ egyesületben kialakult gyakorlatnak megfelelően - Borsodi Területi Osztály néven működjön tovább.

Délután az Ady Endre Művelési Házban került sor a Barlangnap előadótülésére amelyet dr. Láng Sándor a Társulat elnöke nyitott meg, majd köszöntő beszédet mondott Rózsa Kálmán, a miskolci Városi Tanács elnökhelyettese, értékelve a Területi Osztály munkáját, eredményeit és örömét fejezte ki, hogy a Területi Osztály megerősödött, s ma már nemcsak barlangok feltárásával, hanem népgazdasági jelentőségű tudományos kutatásokkal is foglalkozik.

Ezt követően az osztály keretében folyó munkákról az alábbi előadások számoltak be: Várszegi Sándor: 20 éves a miskolci barlangkutatás,

Kutas Tamás: A Ny-i Bükk újabban feltárt barlangjai,

Mészáros Károly: Adatok a Ny-i Bükk vízföldtanához,

Gyenge Lajos: Az István-lápai-barlang felfedezése.

Az elhangzott előadásokat színes diapozitívek vetítése kísérte.

Dr. Kessler Hubert társelnök átadta Gyenge Lajosnak a Vass Imre emlékérmét, amit az 1972. évi közgyűlés az István-lápai-barlang feltárásáért és az elmúlt 20 évben végzett barlangkutató munkájának eredményeiért szavazott meg.

Dr. Dénes György főtitkár felolvasta a Barlangnapra érkezett üdvözlő táviratokat és leveleket, majd dr. Láng Sándor elnök megköszönve a Területi Osztály aktivitását és a Barlangnap kitűnő szervezését az ülést bezárta.

Befejezésül az Ady Endre Művelődési Ház művészeti csoportja rövid de kitűnő műsort adott a Barlangnap résztvevőinek tiszteletére.

Baráti beszélgetés után este az ország különböző részéről összesereglett barlangkutatók együttesen megtekintették a lillafüredi Herman Ottó emlékházat és muzeumot.

19-én vasárnap került sor a Bükk legmélyebb barlangjának az István-lápai-barlangnak bemutatására, valamint a felszíni terepbejárásokra.

A Barlangnap résztvevőinek egy csoportja kisvonattal utazott a garadnai végállomáshoz, majd gyalog a Sebes-völgyön áthaladva megtekintették a Sebes-völgyi kettős forrásbarlangot, a Bányász Barlangkutató csoport munkaterületét, a Szivárvány-barlangot, a Létrástetői- (Szepesi-)barlang bejáratát stb.

A különböző tanulmányi turák résztvevői az István-lápai-barlang bejárata melletti réten találkoztak és tapasztalataikat kicserélve jó hangulatban vettek búcsút a Bükktől és egymástól.

A plio-pleisztocén határkérdés az Osztramos 7-es lelőhely aprógerinces faunája alapján

Az északmagyarországi Osztramos nagy kőfejtőjében 1967 óta 13 különböző karszthasadék, üreg és barlang került napvilágra, melyek mindegyike gazdag, főleg aprógerinces ősmaradványokat szolgáltatott. Ezek kora a középső pliocéntól a középső pleisztocénig terjedő szakasz különböző szintjeire esik. A felfedezés sorrendjében hetedik lelőhely (Osztramos 7) egy kb. 1 m széles és 40 m magasságban feltárt karszthasadék. Ez gazdag mikrofaunát szolgáltatott, mely

egyértelműen igazolja a plio-pleisztocén határ körüli időszakra eső korát. Tekintettel arra, hogy az Osztramos 7-es lelőhelyről került elő a legrégebb lemming-lelet Európában, e sorok írója a Kisinyovban megrendezett nemzetközi paleontológus kongresszuson javasolta a plio-pleisztocén határának erre az időpontra való helyezését. A plio-pleisztocén határkérdés eldöntésére alakult nemzetközi bizottság e javaslatot európai vonatkozásban el is fogadta.

Dr. Jánossy Dénes

A Mátyáshegyi-barlang szifonjának vizsgálata

Az 1948-ban feltárt Centenárium-szakasz legmélyebb pontján, a Duna szintje felett kb. 5 m magasan található az átlag 4-5 m² fdületű, 1,5 m mély tó. A barlangszakasz feltárása óta számos kísérlet történt a tó feltételezett szifonjának átuszására. A szifon létezéséről a vélemények megoszlottak: egyesek szerint nem várható, hogy a járat a víz szintje fölé emelkedik, mert a Duna, mint ~~előző~~ víz távolsága kb. 2 km. E távolságon belül 5 m vízszintcsökkenés elképzelhető; alátámasztja e nézetet a tó vízszintjének ingadozása: a tóba folyó patak vízhozam-változása a tó szintjének lényeges változását okozza. Mára sok nézete szerint a tektonikus eredetre való tekintettel valószínű, hogy a patakmederrel párhuzamos, a T-hasadék-Sárdagasztó folytatását képező mélyebb szinten haladó járat létezik. A geológiai vizsgálatok ugyanis nem mutatnak sem olyan kőzet-tani, sem tektonikai változást, mely e feltevést cáfolná. Személyi és felszerelésbeli hiányosságok miatt azonban a kérdés eldöntése hosszú ideig nem volt lehetséges.

Az Amphora Könnyűbuvár SC csoportjával 1972 januárjában próbálkoztunk a szifon átuszásával. Tudomásunk szerint az előttünk próbálkozók közül senki nem adott közre adatokat a tó alatt húzódó járatrendszeréről. Mertülésünk előtt így csak annyi tudunk, hogy a tóból a járat a T-hasadék irányába indul. Kedvező körülmények között, eddig soha nem észlelt alacsony vízállás mellett indultunk.

A szűk, kb. 1 m átmérőjű járatban 2 m után kis vizalatti terembe jutunk, melynek szemközti, 2 m-re levő falán az előző járathoz hasonló tágasságú nyíláson keresztül tetraéderhez hasonló alaku terembe érkeztünk. A szemközti fal és a mennyezet szűk hasadékká alakul, mely feljebb járhatatlanná szűkül. Lehetőség szerint felhatolva kezünket a fejünk fölé emelve szabad vitzükröt észleltünk, a szűk hasadékon azonban átjutni nem tudtunk. A hasadék alját kb. 3 m mélységben higan folyó agyag fedi, melybe 2 kg-os tulsúlyunkkal mintegy 40 cm mélyre süllyedtünk. A fal és a keményebb agyagréteg találkozásánál a sziklafal aláhajlik, a víz feltehetően ezen az agyagszűrőn keresztül a fal alatti, ember számára járhatatlan szakaszban szivárog el. Vizmozgást sehol nem észleltünk, a látási viszonyok a falakat és a járatok alját borító finom agyag miatt néhány mozdulat után "láthatatlansági viszonyokká" alakultak.

Merülésünk alapján a szifon körüli vita a következő módon dönthető el: a tó vize a karsztvizzel közvetlenül összefügg (3 m-es mélységben 2 m-rel voltunk a Duna szintje felett), e miatt a karsztvizszint ingadozásait követi. A tó és a karsztvíz ilyen összefüggése miatt valódi szifonról nem beszélhetünk; létezik azonban a vizes járatból megközelíthető levegős szakasz, mely szűk keresztmetszete miatt alsó szakaszában nem járható. Lehetséges lenne a vizalatti járat pontos felmérése után a víz szintje felett a falat átrobantani. Ez talán újabb szakasszal növelné a barlang hosszát és érdekességét.

Dr. Mozsáry Péter -
- Mozsáry Gábor

A Csapás-tetői-barlang és régészeti kutatása

Szinpetri község nyugati szélétől 1700 m-re északi irányban, a Csapás-tetőnek nevezett karsztos fennsík részen, a 390 m tengerszintfeletti magasságot jelző háromszögelési kőtől 20 m-re délre szinpetri lakosok néhány éve a bozót között kis üregre bukkantak, amelynek kitöltésébe besüppedő mélyedés folytatást sejtetett. Nekilekeseülve ott át is bontották a kitöltést és egy alsóbb,

cseppköves kristályos üregbe jutottak, amelyet azóta erősen le is taroltak. Az üregre Varga Imre szinpetri lakos hívta fel a figyelmet. Amidőn a barlangot 1971 nyarán megvizsgáltam a még bolygatatlan kitöltésben őskori cserépedénytöredéket találtam, amely mind anyagában, mind megmunkálásában a Baradlából jól ismert hallstatti kerámia töredékhez hasonlít. Varga Imre elmondta, hogy midőn évekkkel ezelőtt a falubeliek a barlangban bontottak, onnan igen sok hasonló cserépdarab került elő, amiket akkor a barlang előtt egy nagy dobozban összegyűjtöttek és azokat a feltárás iránt érdeklődő, magukat barlangkutatónak mondó látogatók maradéktalanul széthordták. Sajnos ezek a komolytalan elemek az elvitt őskori cserépedénytöredékeket csak emléktárgynak tekintették és a törvényes rendelkezés ellenére azokból egyetlen darab sem került muzeumba, régész szakemberek kezébe.

Az általam lelt őskori cserépedény darabot eljuttattam a miskolci Herman Ottó muzeumba és miután a Vörös Meteor Vass Imre barlangkutató csoport 1971 nyarán a barlangot felmérte és azt is vállalta, hogy a muzeum régészeinek társadalmi segítségét nyújt, 1972 augusztusában sor is került a régészeti ásatásra. E munkálatok során Hellebrandt Magdolna régész irányításával és e sorok írójának közreműködésével a Vörös Meteor Vass Imre barlangkutató csoportja szakszerűen kiemelte a barlang bejárati terme még bolygatatlan kitöltésének egy részét, amelyben nagyobb mennyiségű késő bronzkori cserépedény töredéket és egyéb eszközöket találtak. A leletek a Herman Ottó Muzeumba kerültek, ahol azok feldolgozását Hellebrandt Magdolna régész végzi.

A barlang valószínűleg nem állandó lakóhelye lehetett a késő bronzkori embernek, hanem az a barlangbejárat közelében. a felszínen lakhatott és az üreget talán raktározásra és szükség esetén menedékkül is használhatta.

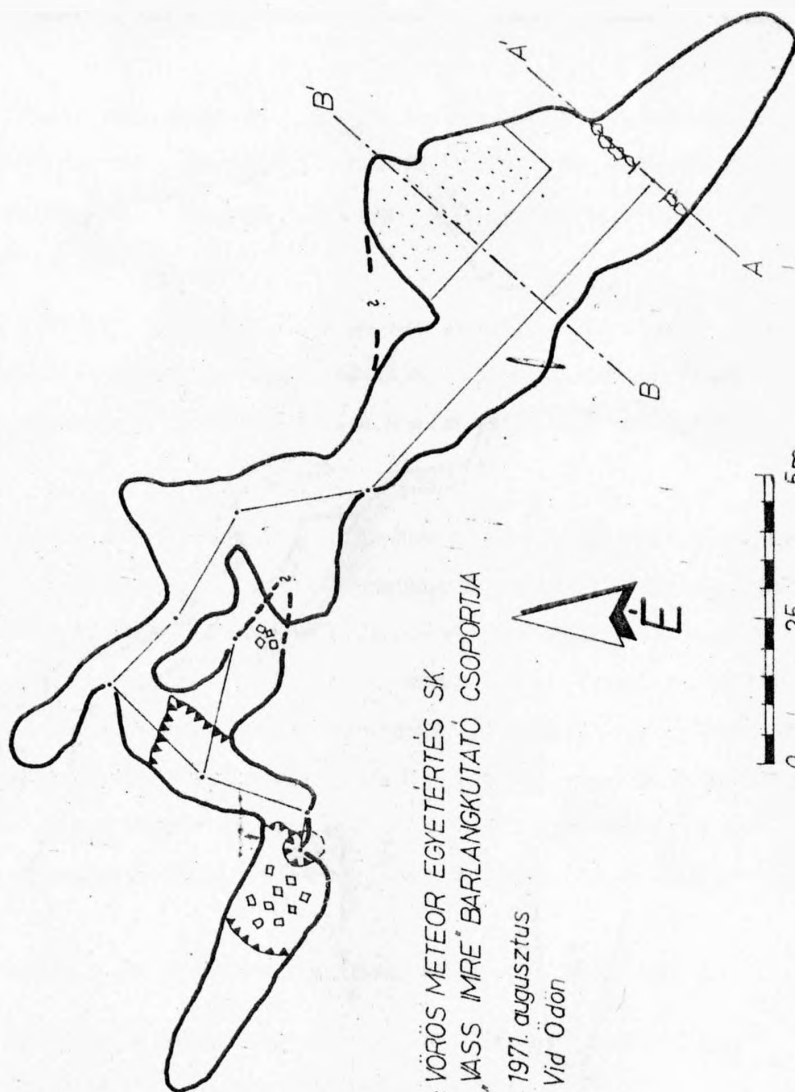
A barlang bejárati termében és lejtős folyosójában még mindig van bolygatatlan kitöltés, ennek a tervbevetett következő régészeti ásatás kapcsán sorra kerülő feltárása a környékbeli késő bronzkori emberi településre vonatkozólag még további adatokat ígér.

Dr. Dénes György

CSAPÁS-TETŐI-BARLANG SZINPETRI

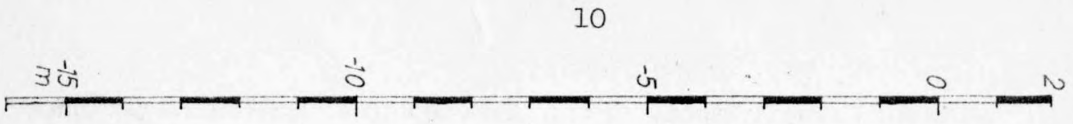
ALAPRAJZ

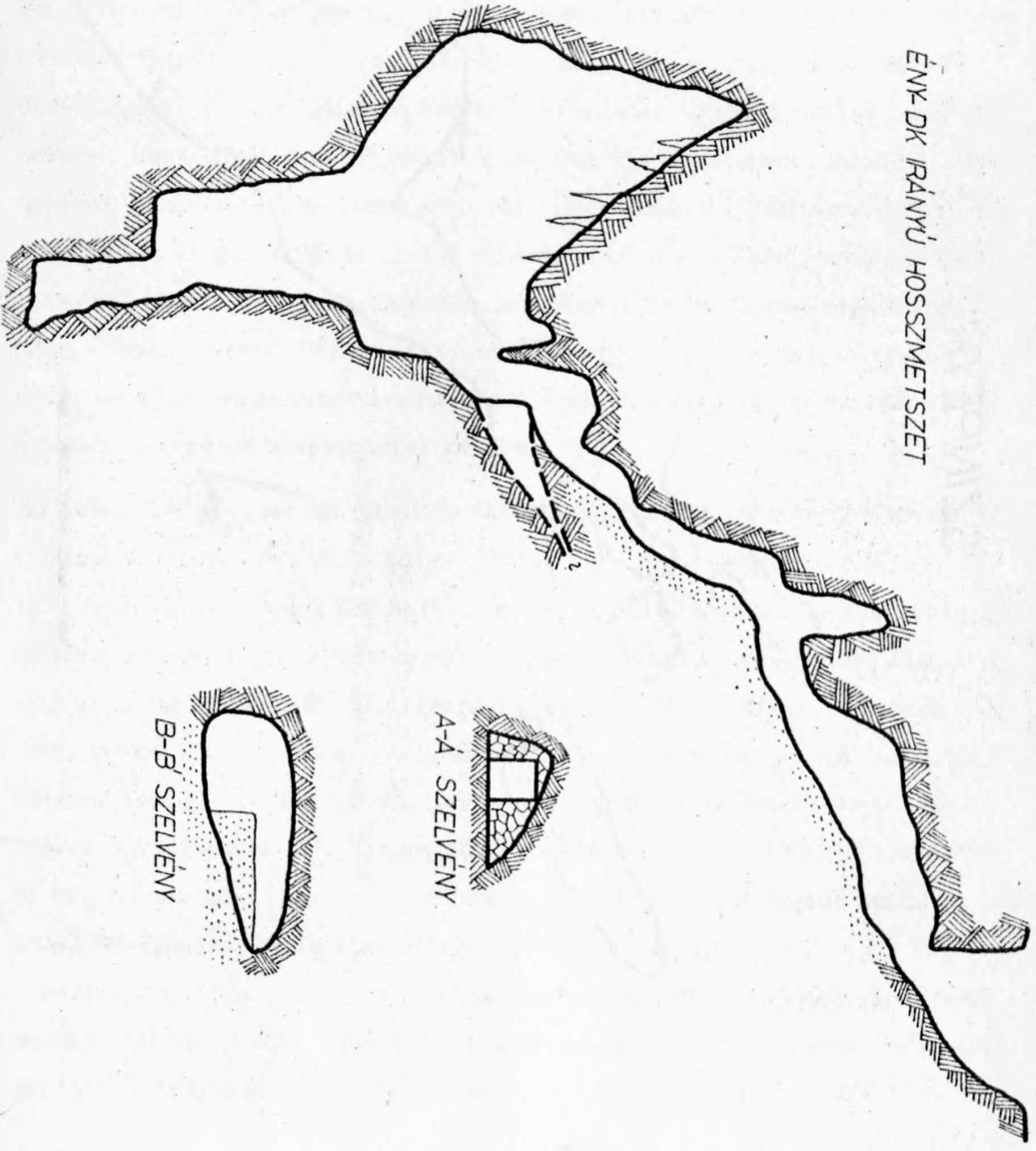
FELMÉRTE: VÖRÖS METEOR EGYESÜLETÉS SK.
VASS IMRE BARLANGKUTATÓ CSOPORTJA

1971. augusztus

SZERK.: Vid Ödön

ÉNY-DK IRÁNYÚ HOSSZMETSZET

A-A SZELVÉNY

B-B SZELVÉNY

Barlángfeltárás a Balla-völgyben

A Balla-völgy Répáshutától délre mintegy két km hosszan húzódik ÉNy-DK irányban. Ismert volt eddig a völgyben a kőszkőzeiről híres Balla-barlang, a Balla-völgyi-sziklaüreg, valamint a Csunya-völgy torkolatánál egy tiz méter mély tektonikus hasadék.

A völgy most feltárt karsztjárata a Varangy-barlang, amelybe a Bp. Vörös Meteor barlangkutatók Foton csoportja rövid bontás után jutott be. Az üreg a völgy jobb oldalán nyílik, közvetlenül az út mellett, a falutól mintegy másfél km távolságra.

A szűk bejárati nyílás után kis terembe jutottunk. A falakon cseppkőlefolyások figyelhetők meg. A mennyezet egyik kis hasadékában borsókóyszerű képződmények és apró retek-cseppkövek találhatók. Ebben a hasadékban az allochton agyagpala törmeléke cementálódott össze. A terem aljából keskeny hasadék indul, majd egy 3 méteres ereszkedés következik. A teremből szűk, többször is megtörő kuszoda-folyósó vezet tovább, majd egy 4 méteres kútrón leereszkedve elérjük a barlang ismert végpontját.

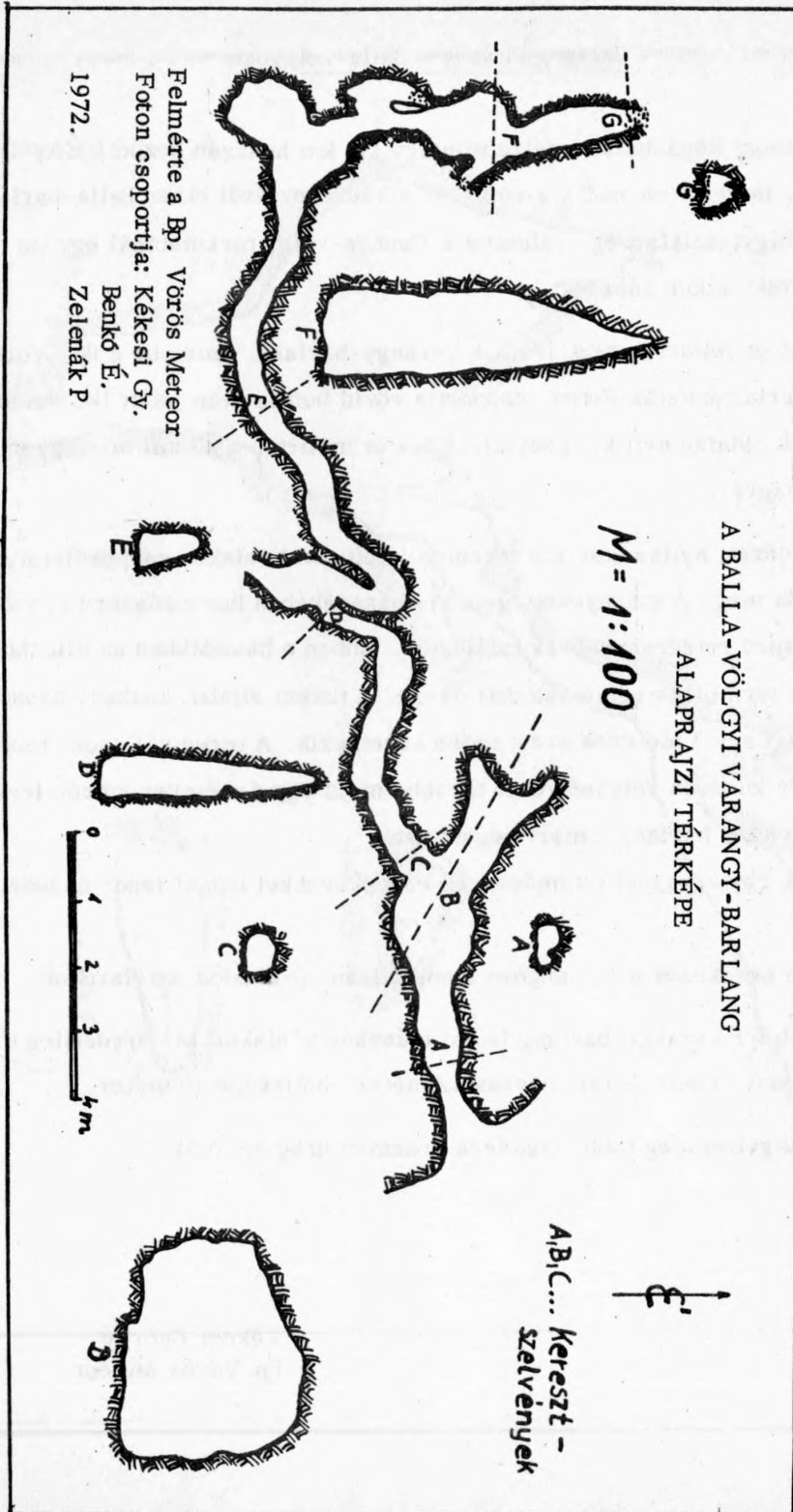
Innen csak egy agyaggal eltömődött és cseppkövekkel benőtt lapos hasadék vezet tovább.

Különösen érdekesek a barlangban a spirálisan növekedett sztalaktitok.

A most feltárt Varangy-barlang ladini mészkőben alakult ki, eredetileg víznyelő lehetett. Eddig feltárt hossza 42 méter, mélysége 10 méter.

A Balla-völgyben még több, bontásra érdemes üreg rejtőzik.

Kékesi György
Bp. Vörös Meteor

A VITUKI-MEDOSZ-ERDÉRT Barlangkutató Csoport nyári tábora

Csoportunk idén a negyedik kutatótábort szervezte meg a Nagydali- zomboly feltárására. Célunk a zomboly feltételezhető folytatását elzáró nagymennyiségű törmelék eltávolítása volt.

A hosszan előkészített, a múlt évinél nagyobb létszámú és felszerelésű tábort 1972. augusztus 12-én nyitottuk meg. Az 1971-es évben a barlang legmélyebb (25 m), harmadik szintjén bontottunk, s mivel ott nem értünk el eredményt, most a második, 15 méteres szinten kezdtük el a munkát. Öt nap alatt $6-7 \text{ m}^2$ -nyi keresztmetszetben mintegy négy métert haladtunk lefelé. A feltárást a gyakran 4-6 q súlyú kövek és a lassan táguló keresztmetszet miatt egyre nehezebbé váló ácsolás akadályozta.

A körülményes ácsolás és annak lehetősége, hogy egy érdekesnek látszó szakaszt elkerülünk, szükségessé tette a teljes keresztmetszet mélyítését. Az átlagosan 20 m^2 -es szelvényben a tábor végéig három méterrel kerültünk mélyebbre.

Rengeteg állati és emberi csontmaradványt találtunk, melyek közül néhány a tavaly előkerült leletekhez tartozott.

A törmelékből méterenként mintát vettünk későbbi vizsgálatok céljaira.

A naponta kitermelt 10 m^3 anyagot benzinmotoros csörlővel emeltük a felszínre. Ezzel legalább négy ember megfeszített munkáját sikerült megtakarítani. Egy 125 cm^3 -es D-Csepel motorkerékpár-motorral könnyű kézi csörlőt hajtottunk meg. Az erőátvitelt az eredeti láncáttétellel oldottuk meg. A lendkerékre szerelt hűtőventillátor kivételével a motoron semmiféle átalakítást nem kellett végeztünk. A csörlő 1 lit/h üzemanyagfogyasztással napi 10-12 órát folyamatosan üzemelt a tábor végéig, nagyobb hibák nélkül.

A két hét alatt kb 95 m^3 , eddig összesen kb. 180 m^3 törmeléket emeltünk a felszínre. A jelenleg legmélyebb, elagyagosodott szint eléréséhez hasonló mennyiséget kell eltávolítani a még ismeretlen folytatás valószínű megtalá-

lásához és ez esetleg a zombolykeletkezésről kialakult vitás kérdések eldöntéséhez is segítséget nyújtana.

A feltárásban 37-en, naponta átlagosan huszonketten, vettek részt.

A munkában közvetlen segítséget nyújtott a BSE öt barlangkutatója, a felszerelések és a szállítás biztosításában a VITUKI, az EVM, a Medosz-Erdért S. E. és a V. M. Téry Ödön hegymászó csoport.

Köszönjük lelkes támogatásukat.

Hlavács László

A VITUKI barlangkutatói Erdélyben

A Kolozsvári Barlangkutató Csoport 1972. szeptember 2-10 között rendezte meg évi táborát a Fehér-köveknél. A táborban a kolozsváriakon kívül részt vett 3 nagyváradi, 2 marosvásárhelyi barlangkutató is, valamint egy 11 fős magyarországi csoport.

A Fehér-kövek környéke egy ujkori vulkanikus kőzetekkel körülvett mészkő-sziget a Bihar hg. keleti részén. Anyaga barlangképződésre alkalmas, középső jura mészkő.

Ezen a területen az idén volt a 3. tábor. Feladata a terep további átfésülése, és a talált barlangok bejárása, feltérképezése.

A tábor eredményességére jellemző, hogy minden nap találtunk eddig ismeretlen kisebb-nagyobb üregeket.

A területen a kutatás nem ért véget, hiszen az eddig még át nem fésült hegyoldalakban sok új barlang várható, valamint a már bejárt és feltérképezett barlangokban is hosszú ismeretlen szakaszok lehetnek. Ezekben a szakaszokban csak kisebb bontással lehetne bejutni, amire sajnos a biztató, sokszor igen erős huzat ellenére sem volt időnk. A terület hidrológiai összefüggései

még ismeretlenek, a kolozsváriak 4 önálló barlangrendszeret feltételeznek. A leghosszabb ismert barlang a Virfuras, melynek aktiv patakos főága több, mint 2 km hosszú, és a mi Béke-barlangunkra emlékeztet.

Érdekesség volt számunkra, hogy minden barlang tele van montmilch képződménnyel, valamint pl. a Virfurasban található és nálunk csak hírből ismert nagyméretű görbecseppkövekkel.

A többi rendszerben a vizes járatig nem tudtunk lejutni, de pl. a Balogh Ernő-barlangban vizcsobogást hallottunk. Feltérképeztünk két viznyelőt is, az egyikben kétórás bontás után elértük a patakot. A másik nyelőből még tavaly elvezették a vizet, ami most a völgytalpon fokozatosan eltűnik, és valószínűleg a fővölgy ismeretlen barlangrendszerébe torkollik.

A területen nagyszámu kisebb mélységű függőleges hasadék is található, pl. 100 m-es körzetben 4 db; az egyikben rengeteg csonttal (Csontos-zomboly) kitöltve.

Nagy élmény volt és sok tanulsággal járt ez a számunkra ismeretlen jellegű barlangkutató.

Piller Márta

Nemzetközi barlangkutató tábor az NSZK-ban

A Frank és Müncheni Karszt- és Barlangkutató Egyesület az NSZK Barlangkutató Társulata Ifjúsági Bizottságának irányításával 1972. augusztus 8-tól 27-ig nemzetközi barlangkutató tábort rendezett, melyen a vendéglátó német barlangkutatókon kívül 3 belga, 1 francia 1 jugoszláv 5 olasz 2 osztrák 2 svájci és 8 magyar kutató vett részt.

Az NSZK Barlangkutató Társulata Ifjúsági Bizottsága évek óta foglalkozik nemzetközi táborok szervezésével, melynek feladata a különböző országok fiatal barlangkutatóinak összeismertetése, tudományos és technikai tapasztalatcsere, valamint más-más barlangvidék megismertetése.

Augusztus 8. és 15. között Berchtesgaden mellett voltunk elszállásolva, s onnan indultunk minden nap a Salzburgi-Mészközpok karsztvidékeinek felkeresésére. Így megtekintettük a világhírű Eisriesenwelt-jégbarlangot, (Tennen-hegység) melynek hatalmas szádája messziről felhívja a látogatók figyelmét. A Kleiner- és Grosser-Eiskeller barlangokat az Untersberg oldalában, valamint a Steinernes Meer, Königsee felé leszakadó oldalának egy vízmosásában nyíló közel 5 km hosszúságú aktiv patakosbarlangot, a Salzgraben-barlangot amely a müncheni barlangkutatók kutatási területe. Érdekes eredményeket hozó vízfestéseket végeztek, amiszert a barlang vize-egy-egy kisebb forrást kivéve - a Königseebe ömlik. A barlang továbbtárásának megkönnyítése érdekében a kutatók itt alakították ki európszerte híres bivak táborukat, ahol hosszabb ideig lent tartózkodhatnak anélkül, hogy magukra, vagy felszerelésükre a nyirkos barlangi körülmény károsan hatna. A felszínről kb. 20 perc alatt egy hatalmas terembe jutunk be, ahonnan egy 180 m magas kürtő nyílik, amelyből kb. 80 méter magasságban igen száraz nagy keresztmetszetű járat indul. Az oldalág végpontján vélik a kutatók a barlang továbbtárásának lehetőségét. A munkaterület megközelítése igen sok nehézségbe ütközik, ezért a kürtőt 80 m-ig fix szögekkel, drótbiztosítással, vaslétrákkal kiépítették, ugyanakkor e szakaszra kézi csörlőt szereltek fel a teherszállításra. A bivak táborát a csörlőállástól nem messze egy igen száraz, homokkal vastagon borított alju teremben alakították ki. A háló helyet, melyben belül állandó fa fekhelyek vannak beépítve, műanyag fóliával védik a nyirkosság ellen.

A házikó mellett, polcokon állandóan élelmiszertartalék, főzésre alkalmas gáz, gyógyszer, étkészlet, komplett tábori felszerelés található.

A barlanglátogatások mellett, egy rövid program keretén belül megtekintettük a berchtesgadeni sóbányát is.

Az Alpental platóján - mely terület a magaskarszt iskolapéldája is lehetne - 3 napos terepbejárás során megszámlálhatatlanul sok aknabarlangot találunk, melyek bejárására azonban az idő rövideje miatt nem került sor.

A barlangbejárások mellett az esti órákban előadások hangzottak el az NSZK barlangkutatóinak legújabb eredményeiről, külföldi expedícióról, a barlangi mentésről, az Osztrák Barlangi Mentőszolgálat megalakulásáról és működéséről, felszereléséről, a modern barlangi mentőeszközökről, valamint a tábor ideje alatt bejárt barlangok feltárásáról és a Salzburgi-Mészközpok geológiaijáról. Az előadásokat mozgó és diafilmmel egyaránt illusztrálták.

Az első hét eltelte után a tábor két részre oszlott. Kilenc kutató kivételével a tábor átköltözött Pegnitzbe, ahol egy hétig a Frank Alb barlangjait járták be, s megtekintették a Nürnbergi Barlangkutató Egyesület kutatóálmását a Teufelbarlangban.

Négy német és öt magyar barlangkutató pedig közös expedícióra indult a Steinernes Meer már ismert de még be nem járt RB/1 jelzésű barlangjába. A Steinernes Meer-Kőtenger - 80 km² területű átlagban 2100-2300 m magasságban huzódó platóján a salzburgi és müncheni barlangkutatók közös munkában végzik a barlangkataszterezést, az új barlangok feltárását. Télen, a hóval borított platóról légi felvételeket készítenek, majd azt kinagyítva a fekete foltokat megjelölik - mely a barlangból kiáramló levegő olvasztó hatására utal - és a térképre áteszik. Nyáron a megjelölt helyet a felszínen azonosítják, s ellenőrzik feltételezésük igazát.

Amennyiben a megjelölt helyen barlangot találnak, azt számmal megjelölik, s külön expedíció keretén belül járják be.

Az RB/1. jelzésű barlangban kb. 160 m mélységig sikerült lejutnunk, s bár a továbbjutás akadálytalanul állt előttünk, azonban egy hirtelen jött árvíz visszatérésre kényszerítette az expedíciót. Míg leszállás előtt, a korahajnali órákban a Nap beragyogta a Kőtenger vidékét, miután leirhatatlan nehézségek árán - a kürtőkben lezuduló jéghideg vízben hágszóva, pruszikolva - este a felszínre értünk, hatalmas hóvihár fogadott, s másnapra a magas hó járhatatlanná tette a Kőtengert.

Augusztus 20-án a két csoport Pegnitz-ben találkozott, ahol közösen mondtak köszönetet a tábor rendezőbizottságának a szives vendéglátásért a tábor kitűnő szervezéséért és a szakmailag oly gazdag programért.

A tábor feloszlása után vendéglátóink augusztus 27-ig megismertették velünk az NSZK nagyvárosait.

Székely Kinga

2. beszámoló

GEOMORFOLÓGIAI TANULMÁNYOK A FÜLÖP-SZIGETEKEN

A Japánban folytatott földrajzi tanulmányok befejezése után, 1972. június 18-án Tokyoból repülőgépen a Fülöp-szigetek fővárosába, Manilába utaztam.

Odaérkezve kapcsolatba léptem a Bányászati Hivatallal, amely a hazai Állami Földtani Intézetnek felel meg. A hivatal vezetőivel több megbeszélésen megvitattuk a tervezett karsztmorfológiai munkaprogramokat. A hivatal el látott geológiai és topográfiai térképekkel, valamint a rendelkezésükre álló nagyon szerény szakirodalommal.

A Nemzeti Muzéumban tett látogatásom igen hasznos volt, mert a megérkezésem utáni napokban kezdődött az első délkelet-ázsiai őstörténeti és archeológiai szeminárium, amelynek egyetlen európai résztvevője lehettem. A szemináriumon való részvétel során nemcsak a Fülöp-szigetek, hanem Indonézia, Malaysia, Thaiföld, Dél-Vietnam és Tajvan karsztterületein (barlangokban) folyó ásatások legfrisebb eredményeivel is megismerkedhettem. Az előadások befejezése után csatlakoztam a Palawan-szigetre szervezett tanulmányi kiránduláshoz, amelynek tárgya a Tabon Cave megtekintése volt.

1. Karsztmorfológiai tanulmányok

A 39 millió lakosságú Fülöp-szigetek területe több, mint háromszorosa hazánkénak és a hétezer sziget tiz Magyarország nagyságu tengeren szóródik szét. A szigetek felszínének tekintélyes részét (legalább tiz százalékát) mészkő alkotja. A karbonátos kőzetek zöme a harmadkorból származik, de nagy területeket foglalnak el a negyedkori korallképződmények is. A harmadkori mészkő sok helyen átkristályosodott; a Fülöp-szigetek márványkincse szinte kimerithetelen.

A karszterületekkel való ismerkedést a Luzon-szigeten kezdtem meg. Kisérőmmel, Jagolino geológussal először a Rizal tartományban lévő Montalban mészkővonulatát kerestem fel és megtekintettem a karsztos szurdokvölgyben épített völgyzárógátat. Délebbre Teresa helység mellett karsztos szigethegyeket másztunk meg és meglátogattunk több kőfejtőt, márványbányát és cementművet. Bulacan tartományban Dibul vidékén trópusi toronykarsztvidékeket kerestünk fel, barlangokba ereszkedtünk le. Biak-na-Bato egyik barlangja történelmi nevezetességű, 1898-ban a spanyol gyarmatosítók ellen küzdő filipino hazafiaknak itt volt a főhadiszállásuk.

A luzoni turák után a Visayasba utaztam. Visayas néven foglalják össze a két nagy sziget, az északi Luzon és a déli Mindanao között elterülő, több ezernyi kisebb-nagyobb szigetből álló archipelágust. Főhadiszállásomat a szigetvilág központjában, Cebu városban szerveztem meg, az ottani bányahivatal segítségével három nagyobb vállalkozás keretében látogattam meg a legjelentősebb karsztvidékeket.

A nemzetközi szakirodalomban eddig csak Bohol-sziget ún. "haycock"-jai (kuphegyei) szerepeltek, amelyeket a nép "csokoládédombnak" nevez. Valóban a Carmen közelében található mészkőkupok szabályos kupformáikkal a trópusi karsztosodás legszebb, leglátványosabb jelenségei, így érthető, hogy az első visayasi utam Bohol-szigetre vezetett. Az itt gyűjtött vizminták szokatlannul magas karbonát-ion tartalma igen tekintélyes mértékű korróziós lepusztulásra utal.

A Bohol-expedíciót követően ugyancsak három napot töltöttem Negros-szigeten, amelynek szintén jórésze mészkő. Negros-szigetről egy ún. pumboat-tal (motorral felszerelt vendéghajós csónak) tértünk vissza a DNy-i monszunszélről viharos tengeren. (Másnap ugyanez a csónak átkelés közben elsüllyedt, utasai közül sokan a vízbe fulladtak.)

A szerencsés negrosi kirándulást követően Cebuból egy fiatal filipino geológussal Leyte-szigetre, majd onnan Samar-szigetre utaztam. Az utóbbi a szigetvilág harmadik legnagyobb szigete, belsejét járhatatlan trópusi kup- és toronykarszt alkotja. Sikerült átszelnünk a hegyeket és elértük a Csendes-óceán partját.

A visayasi turák befejeztével Mindenaó szigetén tettem körutat. Főbb állomásai: Surigao - Butuan - Davao - Cotabato - Zamboanga. A Macoban működő ADECOR márvány- és faipari vállalat segítségével eljutottam a sziget belsejében lévő Ampaoid-márványhegységbe.

A Fülöp-szigeteki karszttanulmányok leggazdagabb, és egyben legizgalmasabb szakasza Palawan-szigethez kapcsolódik. A kristályos mészkővonulatok uralgó formája itt több száz, sőt ezer méternyi magasságba emelkedő toronykarszt. Első bázisom a hosszú sziget közepe táján az Ulugan-öböl volt, ahol márványt fejtenek. A tenger felől csónakon hatoltunk be egy barlangnyíláson és hosszú kilométereken át követtük a hatalmas föld alatti folyosót.

Az Ulugan-öbölből később a bányavállalat kutatóhajójával jutottam el a Palawan-sziget északnyugati partvidékén, El Nido közelében elterülő márványszigetekhez. A meredek sziklafalakban száz és száz barlangnyílás található, a bátor parti halászok ezekből gyűjtik össze a "balinsasayan" madár fészkeit, amely az ingyenc kinaiak "el Nido" (fecskefészek) levesének az alapanyaga. Nem olcsó étel: egy kiló fecskefészek több mint kétszáz dollárba kerül.

Rendkívül kedvezőtlen időben (négy napon át szakadatlanul ömlő monszunesőben, erős szélben) értük el kis hajónkkal a közigazgatásilag ugyancsak Palawanhoz tartozó Coron-szigetet. Ez a márványból felépített, 18 km hosszú és 8 km széles sziget a földkerekség egyik legvadabb, járhatatlan toronykarszt-

vidéke. A függőleges márványfalak között elrejtve a sziget belsejében több - valószínűleg brakkos vizű - tó helyezkedik el. Több helyen partra szálltunk, átkutattunk néhány barlangot, és bennük emberi csontokra, régészeti leletekre bukkantunk. Az egyhetes kutatóexpedíció számomra tragikus véget ért: a sikos parti szikláról a tengerbe zuhantam. A nyakamban hordott két fényképezőgép tönkrement, megsemmisültek filmjeim és jegyzeteim, csupán az életemet sikerült megmenteni.

2. Egyéb tanulmányok, események

Mivel előre elhatározott szándékom, hogy erről az odahaza alig ismert trópusi szigetvilágról könyvet írok, vizsgálódásaim nemcsak a karsztjelenségek tanulmányozására korlátozódtak.

A szigeteken számos aktív vulkán található, ezek egyikét - a 2438 m magas Canlaon vulkánt - Negros-szigeten harmadmagammal igen kedvezőtlen időjárási körülmények között sikeresen megmásztam.

Szpeleológiai (barlangkutató) szervezetekkel nem sikerült felvenni a kapcsolatot, mivel ott ilyenek nem is léteznek. Igaz, a múzeumok munkatársain kívül mások is kutatják a barlangokat: az üzletemberek "magánexpedíciókat" szerveznek a még feltáratlan barlangokban, barlangi temetkezési helyekre, hogy onnan összegyűjtsék és jó pénzen (múzeumoknak, magángyűjtőknek) áruba bocsássák az ott összeszedett régészeti leleteket, főleg a hatalmas temetkezési urnákat, kínai porcelánokat stb. A barlangkutatás másik gazdasági ága, a cseppkövek iparszerű kitermelése: ezekből disztárgyakat készítenek. A barlangok állat- és növényvilága még teljesen ismeretlen.

Etnográfiai tanulmányokat is folytattam, például Mindanao-szigeten Surigao del Norte tartományban felkerestem a hegyek között, sűrű dzsungelben élő mánua törzset. Más helyeken a parti halászok, az erdőmunkások, a "kainginerek" (erdőt égető telepeselek) stb. életkörülményeit tanulmányoztam.

A Fülöp-szigeteken a korrupció oly mértékben elharapódzott, hogy a vállalatok, intézmények erre a célra "hivatalosan" hatalmas összegeket kénytelenek már előre betervezni. A társadalmi feszültségek - a multimilliomosok pazarló élete és az éhező milliók nyomora - talán sehol a világon nem annyira szembeötlő, mint a Fülöp-szigeteken.

A társadalmi bajok, a növekvő elégedetlenség erősíti a kormányellenes fegyveres megmozdulásokat. Luzon és Mindanao sziget hegyvidékein csatározások folynak az Uj Népi Hadsereg (NPA) nevű kommunista gerilla egységek és a kormánycsapatok között. Mindanaon megélénkültek az összecsapások a fegyveres moszlim osztagok, a "barracudas"-ok és a keresztények "ilagas" szervezetei között. Ez távolról sem vallási háboru, hanem a mohamedán vallású őslakók harca a tömegesen betelepülő, észak felől beáramló (keresztény vallású) filipinók ellen.

Utazásom arra az időszakra esett, amikor a Fülöp-szigetek népe az utóbbi negyedszázad legnagyobb természeti csapását vészelte át. Magam is tanuja voltam a Manila közelében elvonuló Konsing nevű tájfun pusztításainak. A következő, középpontjában 280 km/óra sebességű trópusi ciklon, az Endeng elkerülte ugyan a szárazföldet, de hatalmas esőzést zuditott Luzonra. A vízáradat közel egymillió ember otthonát és rizsföldjeit öntötte el. Viz borította el a főváros nagy részét is. A déli szigeteken ugyanakkor szokatlan szárazság sujtotta a vetéseket.

A Fülöp-szigeteken a közbiztonság - az árvizet megelőzően is - igen gyenge lábakon állt. A rendőrség képtelen biztosítani a személyek és vagyontárgyaik védelmét, ezért az üzemek, bankok, kereskedők, stb. saját fegyveres egységeket szerveznek ("safety guards"). A rablások, a gyilkosságok annyira elharapóztak, hogy az állami hivatalnokok, politikusok, kereskedők, stb. mindig töltött fegyverrel az oldalukon közlekednek, a gazdagabbak életét a géppisztolyokkal felszerelt "bodygardok" egész sora védi. Különösen veszélyeztetett helyzetben vannak az országban érkező turisták. A legnagyobb óvatosság és elővigyázat ellenére egy ízben Manilában magam is egy agyafurt rablóbanda kelepcéjébe estem, s kifosztva bár, de sikerült megmenekülnöm karmaik közül...

Az árvíz megnövelte a bűnözések számát. Az éhezõ nincstelenek egymás után fosztották ki a kis vegyeskereskedéseket, hogy valami élelemhez jussanak. Az ellenálló kereskedõket megölték...

Ezekben a tragikus órákban érkeztem vissza Mindanao-szigetrõl a fõvárosba. Bár még szerettem volna Luzon-szigeten néhány helyet felkeresni, ilyen adottságok mellett a tanulmányutam folytatása lehetetlenné vált.

Közel kéthónapi szakadatlan turázás után, igen gazdag gyűjtött anyagtömeggel, 1972. augusztus 9-én repülőgépen folytattam utamat a következõ állomás, Uj-Guinea és Pápuaföld felé.

Dr. Balázs Dénes

KÜLFÖLDI BIBLIOGRÁFIAI FIGYELŐ

IX.

1971. október 8. és 10 között a franciaországi Besanconban rendezték meg a COLLOQUE D'HYDROLOGIE EN PAYS CALCAIRE című tudományos összejövetelt. A mészkõvidék hidrológiájával foglalkozó előadássorozat megtartására a közvetlen okot FOURNIER professzor (a tudományos szpeleológia egyik legnevesebb alapítója, Martel kortársa) születésének századik évfordulója szolgáltatta. A kollokvium azonban messze felülmulta az évfordulókhöz kapcsolódó összejövetelek szokásos színvonalát. A résztvevők sok, igen magas szintű munkát küldtek be, ami egyben a szpeleológia művelőinek aktivitását is jelzi Franciaországban.

Az elhangzott előadások összegyűjtve, "ACTES DU COLLOQUE..." címen jelentek meg a besanconi egyetem kiadásában. A Bibliográfiai Figyelő ezuttal ebből a gyűjteményes munkából idéz címekeket.

- A. MANGIN-Sur la notion d'exurgence et de résurgence á partir de travaux récents d'hydrodynamique dans les karsts.
(Megjegyzések az "exurgence" és "résurgence" kifejezések jelentéséről a modern karszthidrodinamika szemszögéből.)
- V. CAUMARTIN-L'activité microbienne, en grotte, sur supports calcaires.
(Mész-kő-barlangok mikrobiológiája)
- P. CELET-Quelques aspects de l'hydrogéologie des régions calcaires méridionales du Parnasse-Helicon (Grèce)
(Görögországi mészkővidékek hidrogeológiája)
- J. L. BARBIER -Principe de l'étude de la décrue et dutarissement du réseau Luire-Bournillon par la méthode de A. Mangin.
(A Luire-Bournillon karsztos tározó hozamgörbéinek tanulmányozása Mangin-módszerével.)
- J. SARROT-REYNULD-Études hydrogéologiques dans le Vercors.
(Hidrogeológiai tanulmányok a Vercors-masszívumban.)
- P. RENAULT - Signification morphologique des émergences vauclusiennes.
(A Vaucluse - típusú források morfológiai jelentősége.)
- P. RENAULT - Utilisation de la morphologie pour le repérage des aquifères karstiques
(A morfológia felhasználása karsztos víz-adó-rétegek kutatásánál)
- R. ENAY -Morphologie karstique, circulations souterraines et accidents transversaux dans le Haut-Jura méridional.
(Karszt-morfológia, felszínalatti vízfolyások és kereszt-irányú törések a Magas-Jura-hegységben.)
- H. PALOC -Contribution de l'observation directe du milieu souterrain aux études hydrogéologiques dans les calcaires.
(A barlangokban végzett közvetlen megfigyelések szerepe a hidrogeológiában.)

- P. CHAUVE - Rôle des failles dans les circulations souterraines du Jura.
(A vetők szerepe a Jura felszínalatti vízforgalmában)
- J. AVIAS - Sur la détection qualitative et quantitative des affluences et des effluences internes dans un système karstique, par utilisation de traceurs.
(A hozzáfolyások és elszívárgások vizsgálata nyomjelző-technikával, karsztban.)
- A. BURGER, A. MARCE, B. Mathey et P. OLIVE - Tritium et oxygène-18 dans les bassins de l'Areuse et de la Serrière
(Trícium és O^{18} az Areuse-i és a Serrière-i medencékben.)
- J. RASUMNY - Nouvelle étude de la solubilité des roches calcaires.
(A mészkövek oldhatóságáról.)
- Y. AUCANT, P. PETREQUIN et J. P. URLACHER - Relevés topographiques dans les grottes de Franche-Comté. Méthodes et résultats.
(Térképezés Franche-Comté barlangjaiban. Módszerek és eredmények)
- A. CLAIR et Y. LEMOINE - Mise en évidence d'une fissure aquifère par méthode géophysique.
(Vízvezető vető kimutatása geofizikával.)
- C. DROGUE - Coefficient d'infiltration ou infiltration efficace, sur les roches calcaires.
(A beszívárgási százalékról, karbonátos kőzetekben.)
- M. BAKALOWICZ - Teneurs en Tritium d'émergences et dynamique des circulations karstiques.
(Források tríciumtartalma és a karsztos áramlások dinamikája.)
- Y. KERRIEN et Ch. MAYA - Aperçu sur l'hydrogéologie karstique du Bassin de l'Isle-sur-le-Douba.
(Az Isle-i medence hidrogeológiájának vázlata.)

- L. DEMASSIEUX -Interprétation de l'essai de coloration du "Vieux Puits" de Couvertpuits.
(Festési kísérlet a Vieux-Puits viznyelőnél.)
- E. ALESSANDRELLO, M. AMIOT, A. CLAIER, J. PANIER, P. RAT -Hydrologie des surface et circulations karsztiques dans le systeme Tille-Venelle-Beze.
(Felszíni hidrológia és karsztos áramlások a Tille, Venelle-folyók környezetében.)
- B. MATHEY. G. P. SIMEON -Estimation de la perméabilité en terrains calcaires par essais d'injection d'eau.
(Áteresztőképesség becslése víz injektálásával a kőzetbe.)
- B. MATHEY, G. P. SIMEONI -Méthode de calcul du débit chimique. Application a une source karstique.
(A kémiai hozam számítása. Alkalmazása karsztforrásra.)
- A. FAVIN -Contribution á l'étude hydrospéléologique de la reculés de Vaux sur Poligny (Jura)
(Adalékok a Vaux-s-Poligny-völgy hidrospeleológiájához.)
- R. E. QUELENNEC. J. C. SAURET, M. SEGUIN, J. VOUVE -Les résurgences de la Touvre, étude préliminaire.
(A Touvre-i forrásokról)
- J. ARCHAMBUALT, L. BOURGUET, Y. VALLEUX -Les lois de l'hydraulique des milieux poreux sont-elles applicables aux aquiferes calcaires karstifiés?
(Alkalmazhatók-e a porózus kőzetek hidraulikai törvényszerűségei karsztban?)
- L. CALEMBERT, et A. MONTJOIE - Bassin karstique et réseaux souterrains de la région de Beauregard.
(Karsztos medence és felszínalatti vízhálózat Beauregard környékén.)

L. TRON - Comportement hydrogéologique des calcaires du tithonique de la région de Serres.

(Tithon-mészkövek hidrogeológiája Serres vidékén.)

B. HUMBEL - Géologie et spéléologie dans la région de Franchaville.

(Geológia és speleológia Francheville környékén.)

J. SEGUIN - Les possibilités de détection et de mesure, en milieu aqueux, des colorants aux très faibles concentrations.

(Vizfestőanyagok kimutatása nagyon kis koncentrációknál.)

P. VERDEIL - Limite d'utilisation des "courbes de tarissement" dans la détermination des caractéristiques morphologiques des karsts.

(Az apadási görbék használatának korlátai a morfológiai jellemzők meghatározásánál.)

O. DELAROZIERE-BOUILLIN, J. P. LABORDE, J. MARGAT - Bilans

hydrologique en pays calcaires; évaluation quantitative des écoulements souterrains karstiques.

(Mészkövidékek vízmérlege: a felszínalatti karsztos megcsapolások kvantitatív kiértékelése.)

J. CHOPPY - Observations sur la statistique des cavités dans le Jura.

(Barlangok statisztikai adatainak vizsgálata.)

Összeállította: Dr. Sárváry István

Belső használatra!

Kiadja: MTESZ Magyar Karszt- és Barlangkutató
Társulat

Készült: 650 példányban
73/793-MTESZ Hny. Bp.